

غلام سرور

جهلمی

دکتر غلام سرور

از : محمد حسین تسبیحی

دکتر غلام سرور در هفدهم اوت ۱۹۰۹ میلادی در روستای تالس از دهستان چگوال بخش جهلم (استان پنجاب) در خانواده بی سرشناس ولادت یافته است. دوره های دبستان و دبیرستان را در چگوال با موفقیت به پایان رسانید و در سال ۱۹۳۰ به دریافت درجه لیسانس در ادبیات از دانشگاه اسلامیہ علیگرہ نائل آمد. اما باز هم از تحصیل باز نایستاد و به تحصیل فوق لیسانس در زبان و ادب فارسی در همان دانشگاه ادامه داد و در ۱۹۳۲ میلادی شاگرد اول گردید. علاقه و عشق عمیق او به زبان و ادب فارسی و ادبیات جهانی او را در ادامه تحصیل ترغیب و تشویق کرد و سرانجام در سال ۱۹۳۶ میلادی درجه دکتری در ادبیات را از دانشگاه علیگرہ دریافت کرد و رساله دکتری خود را تحت عنوان «تاریخ شاه اسماعیل صفوی» با درجه عالی گذراند و در ضمن، تحقیقی دیگر را به ثمر رسانید به نام «تاریخ شاه طهماسب صفوی» مدت این تحقیقات تاریخی از ۱۹۳۷ تا ۱۹۳۹ میلادی ادامه داشت و سپس به تحقیقات آزاد و تدریس در دانشگاه اسلامیہ علیگرہ پرداخت.

دکتر غلام سرور در سال ۱۹۳۳ میلادی برای تحقیقات تازه تر در زبان و ادب فارسی و اتمام رسالهٔ دکتری، خود در احوال شاه اسماعیل صفوی به ایران سفر کرد و مدت یک سال به تحقیق پرداخت و برای تحقیقات خود به همهٔ شهرهای ایران مسافرت کرد و با استادان ادب آن روزگار هم نشینی نمود و آگاهی‌های فراوان در زبان و ادبیات خاصه شعر فارسی معاصر کسب نمود و با دیدی تازه و اندیشه‌ی پرورده به وطن خود بازگشت و به سمت استادیار در دانشگاه علیگره مشغول تدریس زبان و ادبیات فارسی شد و در این سمت از سال ۱۹۴۰ تا ۱۹۴۸ باقی ماند.

پس از استقلال پاکستان به سمت دانشیاری و رئیس گروه زبان و ادبیات فارسی در دانشکدهٔ اردو در کراچی مشغول ارشاد جوانان گردید و از سال ۱۹۵۰ تا ۱۹۵۵ میلادی به کار خود ادامه داد و سپس با همین سمت وارد دانشگاه کراچی شد تا اینکه در سال ۱۹۶۳ میلادی به درجهٔ استادی نائل آمد و ضمناً رئیس گروه زبان و ادبیات فارسی نیز بود تا بالاخره در سال ۱۹۷۱ میلادی از طرف دانشگاه کراچی بازنشسته شد و لیکن همکاری و راهنمایی خود را با دانشگاه مخصوصاً در دورهٔ دکتری زبان و ادبیات فارسی هنوز برقرار داشته است و نیز عضو هیئت نویسندگان کتب درسی می باشد و اکثر کتابهای او را در دانشگاه ها در دورهٔ لیسانس و فوق لیسانس تدریس می کنند.

استاد دکتر غلام سرور یکی از بزرگان ادباء و محققان ایران شناس در سرزمین پاک است و آثار و مقالات و تألیفات فارسی و اردو و انگلیسی وی مدلل و مبرهن بر این مدعا است.

او تا کنون از طرف وزارت آموزش و پرورش در سال ۱۹۵۸ میلادی به دریافت نشان علمی مفتخر گشته و در سال ۱۹۵۹ به دریافت نشان سپاس از نوع درجه یک از طرف دولت شاهنشاهی ایران سرفراز شده است و او نخستین کسی بوده است که در این تاریخ دو نشان علمی و سپاس به جهت خدمت به زبان و ادب فارسی در سرزمین پاک به دست آورده است.

آثار استاد غلام سرور بسیار است و به سه قسمت منقسم می‌گردد:

اول- آثار چاپ شده :

- ۱- تاریخ شاه اسماعیل صفوی به زبان انگلیسی که رساله تحقیقی دکتری او بوده است .
 - ۲- تاریخ ایران قدیم به زبان اردو .
 - ۳- گلهای بهار به زبان فارسی .
 - ۴- سخن نو در سه بخش به زبان فارسی .
 - ۵- حرف نو در دو بخش به زبان فارسی .
 - ۶- نقش تازه در دو بخش به زبان فارسی .
 - ۷- آثار جاویدان به زبان فارسی .
 - ۸- افکار جاویدان به زبان فارسی .
 - ۹- تاریخ زبان فارسی جلد اول به زبان فارسی . این کتاب در این موصوع برای اولین بار در خاک پاک تألیف و چاپ شده است .
- ### دوم- آثار چاپ نشده :
- ۱- تاریخ شاه طهماسب صفوی به زبان انگلیسی .
 - ۲- همیشه بهار که شرح آثار و احوال شادروان ملک الشعراء بهار است به زبان اردو .
 - ۳- شرح حال و آثار فرخی یزدی به زبان اردو .
 - ۴- تاریخ ایران بعد از اسلام به زبان اردو .
 - ۵- تاریخ ادبیات ایران بعد از اسلام به زبان اردو .
 - ۶- مختصر تاریخ ادبیات فارسی پاک دهند به زبان اردو .
 - ۷- تاریخ تنقید ادبیات فارسی ایران به زبان اردو .

- ۸- تاریخ ادبیات فارسی در پاك و هند، جلد اول به زبان فارسی .
- ۹- روابط سلاطین صفوی با شاهنشاهان مغول تیموری به زبان فارسی.
- ۱۰- اقبال را از آثار اوبشناسید به زبان فارسی .
- ۱۱- ادبیات جدید فارسی به زبان فارسی .
- ۱۲- تصحیح انتقادی گلشن راز شیخ محمود شبستری به زبان فارسی.
- ۱۳- هنرپروری خانواده بابر به زبان فارسی . قسمتهایی از این کتاب در مجله بزم شوق که به مدیریت و سردبیری خود استاد غلام سرور در کراچی منتشر می شد چاپ شده است .

سوم آثاری که در دست تألیف و به صورت یادداشت است :

- ۱- تاریخ زبان فارسی، جلد دوم، به زبان فارسی .
- ۲- لغت نامه فارسی جدید (فارسی - اردو) .
- ۳- شعر فارسی در قرن ششم و هفتم و مختصات زبان آن به زبان فارسی .
- چهارم مقالاتی که به زبان فارسی و اردو و انگلیسی در مجله هلال و مجله بزم شوق چاپ کراچی چاپ شده است که بیشتر از ۵۰ مقاله است و خود يك يا دو مجلد می باشد .

استاد غلام سرور مجله بزم شوق را به عنوان زیر بنای آکادمی فارسی که خودش آنرا در ۱۹۶۰ میلادی تأسیس نموده و ریاست آنرا دارد به مدت یکسال در کراچی چاپ و منتشر نمود. مقالات اساسی و ارزنده بی که در این مجله نوشته است ، نمونه نثر محکم و استوار زبان فارسی است .

استاد غلام سرور در شعر فارسی نیز دست دارد ، قطعه ذیل را وقتی سروده است که کنفرانس بین المللی اسلامی در سال ۱۳۳۶ خورشیدی در شهر لاهور تشکیل شده بود .

این قطعه در آن تاریخ و در آن کنفرانس به شادروان استاد بدیع الزمان

فروزانفر اهدا گردید و در مجله اخبار دانشگاه تهران (سال دوم شماره ۶۷
دوم بهمن ماه ۱۳۳۶) طبع شده است:
اینک آن قطعه :

شمع فروزان

ای خوش آن ساعت که سوی مرز پاکان آمدی
عزم کوی دوستان کردی ز ایران آمدی
اینقدر مشتاق ارض پاک همکیشان بدی
ای که بر دوش هوا رفتی و پیران آمدی
بهر دید خطه پاکان به حال اضطراب
بادل پر جوش ، چون سیل خروشان آمدی
ای که در پرواز بودی با «معین» (۱) خاص بود
مهر خود را عام کردی ، سوی خاصان آمدی
تا ببینی خاک پاکمدفن « اقبال » را
با دل پر آرزو با روی خندان آمدی
ای که سر دلبران گفتی و شادم ساختی
با نگاه گرم با شوق فراوان آمدی
ای که پیغام صفا دادی ز روح مولوی
طائری از گلشن قدسی خوش الحان آمدی
ای که با ما راز های علم و حکمت داشتی
با زلال مهر سوی تشنه کامان آمدی

ای که بخشیدی به نسا داران متاع بی بها
 از دیار معرفت با گنج عرفان آمدی
 ای که ره گم کردگان راه نمودی بی گمان
 در شب تاریک چون «شمع فروزان» آمدی

روابط ادبی و مکاتبات معنوی و تاریخی استاد غلام سرور با ادیبان و شاعران و دانشمندان ایران بسیار محکم و استوار بوده است. مکتوباتی که از استاد علی اصغر حکمت سلمه الله تعالی، شادروان سعید نفیسی اعلی الله مقامه، شادروان دکتر محمد معین طاب الله ثراه به او رسیده و اکنون در نزد او موجود است که از لحاظ ادبی و معنوی و تاریخی ارزنده است.

من امیدوارم بتوانم این مکتوبات را تحت عنوان «مکاتبات ادبی» در همین «مجله وحید» و در «ماهنامه خاطرات وحید» منتشر نمایم ضمناً بعضی از تصاویر تاریخی نیز پیش استاد غلام سرور موجود است که همراه این مکاتبات ادبی خواهد بود ان شاء الله.

استاد غلام سرور هم اکنون دانشکده راجه احمد خان رادرزادگاه خویش به نام روستای تالس از دهستان چکوال بخش جهیلم به خرج و زحمت و سرپرستی خود بنیاد نهاده است و این از کارهای مهم و انسانی اوست که صرفاً برای خدمت به خلق خدا صورت تحقق به خود گرفته است. کتابخانه استاد غلام سرور در شهر کراچی از لحاظ اسناد و مدارک تاریخی و کتب مراجع و متون ادبی و تاریخی و هنری شهره خاص و عام است.